

Předpokládáme, že stávající a běžně dostupné vzdělávací pomůcky k hospodářským dějinám let 1969–1989 dnes již poskytují dostatek faktografických informací i množství ilustrativního materiálu. Rozhodli jsme se proto téma hospodářství zúžit na problematiku služeb a zásobování a postupovat didakticky, od srozumitelného detailu k abstraktnějším pojmům. Tento postup podporuje antropologickou perspektivu, díky které stavíme i v ostatních kapitolách do centra pozornosti konkrétního jedince jako aktéra historického dění, zkoumáme nejprve lidské jednání a jeho motivace a teprve pak širší kulturní a sociální souvislosti.

Ve výběru 11 ukázek kombinujeme dobovou publicistiku, která kriticky reflektovala některé stinné stránky socialismu (rozkrádání majetku), s dokumenty, hranými filmy a populárními seriály, jež mnohdy věrně zrcadlily dobovou společenskou realitu. Některé ukázky ilustrují sociální praxi, která nemusí být žákům na první pohled srozumitelná (vekslování). Tato očividná jinakost zobrazeného jednání má však nezanedbatelný motivační efekt, neboť dokáže podnítit k otázkám. I drobná sonda tak může vyvolat potřebu porozumět širšímu historickému kontextu. Vyjdeme-li kupříkladu z dílčí ukázky, která se věnuje problematice nakupování na černém trhu (sociální praxe konkrétního jedince), můžeme na ni v další výuce navázat výkladem o důsledcích státního plánování (širší hospodářské souvislosti).

Ukazuje se, že problematika služeb a zásobování je pro žáky atraktivní. Mají zkušenosti s dnešní spotřební kulturou, sami nakupují, žijí ve světě reklamy a konzumu, využívají různých služeb. Dobová praxe 70. a 80. let je ve srovnání s dneškem velmi odlišná. Již při zběžném pohledu do socialistických prodejen je patrné, že se mnohé změnilo, a to nejen s ohledem na dostupnost a různorodost spotřebního zboží. Jiné je chování spotřebitelů, proměnil se přístup zaměstnanců prodejen i provozovatelů služeb k zákazníkům. Výrazná jinakost usnadňuje žákům analytickou práci s ukázkami. Není pro ně tak obtížné poukázat na zásadní posuny v oblasti spotřební kultury. Závěry ze srovnání pak v sobě nesou otázky po příčinách, které můžeme orientovat přinejmenším dvojitým směrem: Jaké společenské, politické a hospodářské jevy stojí za specifickou podobou zásobování a služeb v socialismu? Jak probíhala transformace někdejší praxe do dnešní podoby spotřebního trhu a co ovlivnilo a ovlivňuje charakter služeb a zásobování dnes?

Kapitolu Služby a zásobování lze proto dobře využít jako motivační vstup do složitější problematiky sociálních, kulturních a politických dějin období 1969–1989. Řada témat z dalších kapitol DVD na ukázky v tomto souboru navazuje a naznačené problémy a otázky dále rozvíjí.